

ἐχρησιμοποιοῦν τὴν συλλαβικὴν Γραμμ. Β καὶ ὄχι τὴν ἀλφαβητικὴν τὴν ὁποῖαν ἐφεῦρον ἀρκετοὺς αἰῶνας μεταγενέστερον.

THOMAS G. PALAIMA

Περίληψις ὑπὸ Παν. Κ. Γεωργούντζου

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ: Αἱ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαι ἀπόψεις τῶν J. F. Healey, I. J. Gelb (χαρακτηριζομένου ὡς πρυτάνεως τῶν θεωρητικῶν τῆς γραφῆς) καὶ τοῦ B. B. Powell συμπίπτουν μὲ τὰς ἡμετέρας ἀπόψεις εἰς τὸ ἄρθρον «Τὸ ἀλφάβητον ἐφεύρεσις τῶν Ἰώνων» ἐν *Πλάτων* τόμ. 45 (1993). Ὅμως ἡ Ἑλληνικὴ ἐρμηνεία εἶναι ἰδιόμορφος μὲ πρόσθετα ξεχωριστὰ στοιχεῖα: α'. Ὅτι ἡ προσέγγισις τοῦ θέματος τῆς γραφῆς ὄλων τῶν λαῶν ὀφείλει νὰ συνδυασθῇ μὲ τὴν διανοητικὴν ὀριμότητα τῆς ἐποχῆς. Ἐτσι ἔχομεν τρία στάδια γραφῆς 1. τῶν πρωτογόνων — ὀπτικὴ μορφή ἀντικειμένων, 2. τῆς ἐποχῆς τοῦ Χαλκοῦ — ἀκουστικὴ μορφή μὲ σύμβολα τῶν συλλαβῶν τῶν λέξεων καὶ 3. τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀποικισμοῦ εἰς τὴν Ἰωνίαν τῶν ἀπογόνων τοῦ Νέστορος — μὲ σύμβολα ἀφηρημένα, φανταστικά, διανοητικῶς ἐφευρεθέντα ἐκ τῆς διασπάσεως τῶν συλλαβικῶν συμβόλων τῆς φοινικικῆς γραφῆς.

β'. Ὅτι ἡ διάσπασις τοῦ συμφωνικοῦ συμβόλου καὶ ἡ διὰ πρώτην φοράν δημιουργία τριῶν νέων ἐννοιῶν συγχρόνως, τῶν ἐννοιῶν (= λέξεων) *σύμφωνον*, *φωνῆεν*, *συλλαβή*, πού ἐγινε ἀπὸ κάποιον Ἑλληνα τῆς Ἰωνίας ταξιδευτὴν εἰς τὴν Συρίαν περὶ τὸ 900 π.Χ., ἀποτελεῖ μίαν διανοητικὴν ὑπέρβασιν εἰς ἀνωτέραν βαθμίδα σκέψεως, τὴν ἀφηρημένην, πού εἶναι ἀρχὴ τῆς φιλοσοφίας.

γ'. Πρὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, ὄλων τῶν λαῶν τοῦ κόσμου καὶ τῶν Φοινίκων τὰ σύμβολα ἦσαν συλλαβικά, ἐν-ηχα, ὅπου ὁ ἦχος τοῦ συμβόλου ἐπεῖχε τὴν θέσιν πού ἔχει τὸ χρῶμα εἰς τὸ ἄνθος. Καὶ δ'. Εἰς τὸ ἄρθρον ἐκτίθενται καὶ τὰ σύγχρονα ἱστορικὰ γεγονότα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα δικαιολογεῖται, πῶς κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν λεγομένων σκοτεινῶν αἰῶνων διετηρεῖτο πνευματικὴ ἔστιά, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξεπήδησεν ὁ σπινθὴρ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ ἀλφαβήτου.

Π. Κ. Γ.

Λίνου Πολίτη, Κατάλογος Χειρογράφων τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ἐπιμέλεια καὶ Συμπληρώσεις Π. Σωτηροῦδη - Α. Σακελλαρίδου-Σωτηροῦδη. Θεσσαλονίκη 1991. (Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη). Σελ. κζ'+132+Πίν. 32.

Ὁ μετὰ χεῖρας τόμος περιλαμβάνει κατάλογον 118 χειρογράφων ἀποκειμένων εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἐκ ὧν 103 εἰς τὸ Σπουδαστήριον τῆς Κλασικῆς Φιλολογίας, 7 εἰς τὸ Σπουδαστήριον τῆς Πρακτικῆς Θεολογίας καὶ 7 εἰς τὸ Σπουδαστήριον Δικαίου τῆς Νομικῆς Σχολῆς. Ἐπίσης περιγράφονται ἄλλα 7 χειρόγραφα, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε εἶχον κατατεθῆ ὑπὸ μεσεγγύησιν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Πανεπιστημίου, ἐπεστράφησαν ὁμως ἀργότερον εἰς τὸν κάτοχόν τους.

Ἡ ποικιλία τῶν περιγραφομένων χειρογράφων, κατὰ τὸ πλεῖστον θεολογικὸ καὶ ἐκκλησιολογικὸ περιεχομένου, εἶναι μεγάλη καὶ ἄκρως ἐνδιαφέρουσα: Στιχηράρια, Ἀκολουθία Ἁγίων, Μουσικά, Καλενδάρια, Παπαδικαί, Γεροντικά,

Ἐρμηνεῖται ζωγραφικῆς, Διακονικά, Κυριακοδρόμια, Εὐαγγελιστάρια, ἀλλὰ καὶ Νομοκάνονες, Ἀγαθάγγελοι κ.ἄ. Τὰ πλεῖστα τῶν χειρογράφων χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος καὶ ἐξῆς καὶ εἶναι χαρτῶα. Σπουδαῖα εἶναι: ὁ Διγενῆς Ἀκρίτας τῆς πεζῆς διασκευῆς Ἄνδρου ἢ Πασχάλῃ (ἀριθμ. 27), τὰ ἔργα Πέτρου Κατσαῖτη (ἀριθμ. 28), ὁ αὐτόγραφος κῶδιξ Λογικῆς καὶ Φιλοσοφίας τοῦ Βικεντίου Δαμοδοῦ (ἀριθμ. 52), τὰ σπαράγματα περγαμηνῶν κωδίκων ἀπὸ τοῦ 10ου μέχρι τοῦ 13ου αἰῶνος (ἀριθμ. 90 ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης, τοῦ 10ου αἰ.· ἀριθμ. 86 ἐκ τοῦ Βίου τοῦ Αἰσώπου, τοῦ 11ου αἰ.· ἀριθμ. 84 ἐκ λόγου τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, τοῦ 11ου αἰ.· ἀριθμ. 85 ἐκ τοῦ Λεξικοῦ τοῦ Κυρίλλου, τοῦ 13ου αἰ.).

Κατὰ τὸ μέγιστον μέρος του (94 χειρόγραφα) ὁ τόμος προέρχεται ἐκ τῶν καταλοίπων τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ Λίνου Πολίτη, ἀκαμάτου θεράποντος τῆς παλαιογραφικῆς ἐπιστήμης, ἔχει δὲ συγκροτηθῆ μετὰ τὰς γνωστὰς καὶ ἀπὸ ἄλλας παρομοίας ἐργασίας τοῦ συγγραφέως ἀρετὰς: τὴν διεξοδικότητα, τὴν πληρότητα καὶ τὴν φιλολογικὴν ἀκρίβειαν. Οἱ ἐπιμεληταὶ τῆς ἐκδόσεως Π. Σωτηροῦδης καὶ Α. Σακελλαρίδου-Σωτηροῦδης, ἀμφοτέρωθεν μαθηταὶ τοῦ ἀειμνήστου Καθηγητοῦ καὶ ἔμπειροι περὶ τὰ παλαιογραφικά, ὄχι μόνον ἐφρόντισαν διὰ τὴν ἀρτίαν ἐκδοσὶν τῶν καταλοίπων τοῦ διδασκάλου τῶν, ἀλλὰ καὶ προσέθεσαν νέαν ὕλην εἴτε ὑπὸ μορφήν μικρῶν συμπληρώσεων εἰς τὸ κείμενον Πολίτη εἴτε ὡς πλήρη περιγραφὴν 24 χειρογράφων τῶν Σπουδαστηρίων Κλασικῆς Φιλολογίας, Πρακτικῆς Θεολογίας καὶ Δικαίου τῆς Νομικῆς Σχολῆς. Ἡ ἐργασία τῶν δύο ἐπιμελητῶν ἀμιλλᾷται κατὰ τὴν ποιότητα πρὸς τοῦ διδασκάλου τῶν. Τῆς ἐκδόσεως προτάσσεται ἐκτενὴς εἰσαγωγὴ τοῦ Καθηγητοῦ Γ. Μ. Παράσογλου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκτίθενται αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀρχαὶ καὶ τὸ ἱστορικὸν αὐτῆς. Ἐπιτάσσονται 32 πίνακες χειρογράφων.

Ἄσπογος εἶναι ἡ τυπογραφικὴ ἐπιμέλεια τοῦ τόμου, ὁ ὁποῖος εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ ἀποτελέσῃ πολὺτιμον ἐργαλεῖον ἐρεῦνης καὶ πηγὴν πληροφοριῶν διὰ τοὺς ἀσχολουμένους εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παραδόσεως τῶν ἑλληνικῶν κειμένων. Οἱ σχόντες τὴν πρωτοβουλίαν ἐκδόσεως τοῦ τόμου καὶ ἐπιμεληθέντες αὐτοῦ εἶναι ἄξιοι συγχαρητηρίων διὰ τὸ ἐπίτευμά των καὶ τιμοῦν πρεπόντως τὴν μνήμην τοῦ Καθηγητοῦ Λίνου Πολίτη.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Andrea Jördens, *Vertragliche Regelungen von Arbeiten im späten griechisch-sprachlichen Ägypten*, Heidelberg 1990 (Carl Winter-Universitätsverlag), pp. 410+16 plates = 28 photographs).

Miss Jördens' dissertation deals with "Contracts for Work in Late Greek-Speaking Egypt". She also takes this opportunity of editing or re-editing several texts drawn from the Heidelberg *Papyrus-Sammlung*, the Papyrological Institute "G. Vitelli", the Egyptian Museum of Cairo, and the British Museum. These texts are listed under the abbreviation *P. Heid. V*.

The texts offer a great variety of contracts giving substantial information on every kind of employee relations. It appears that they increased considerably in number during the Byzantine period up to and after the Arab conquest of Egypt, a fact which demonstrates the development of working relationships.

The first part (pp. 19-121) includes 7 contracts for work (*μίσθωσις ἔργων*), 1 lease of water-supply work, 4 leases of loans with distribution of crops, 7 contracts